

Raamatukogu koostöö TÜ majandus- teaduskonnaga

Liisi Lembinen
arendusdirektor

Tartu Ülikooli raamatukogu on teinud juba kolm aastat koostööd TÜ majandusteaduskonnaga, et uurida kasutajate käitumist raamatukogus, ja seda õppeaines, mis tutvustab uurimis- ja analüüsi-meetodeid majandus- ja sotsiaalteadustes. Esimesel, 2020. aastal oli tegemist bakalaureuseõppe ainega ja 2022.–2023. aastal juba magistriõppe ainega, vastutavateks õppejõududeks Eneli Kindsiko ja Bianca Plüschke-Altöf.

Ühistöö eesmärk on pakkuda majandusteaduskonna õppuritele võimalust katsetada äri-antropoloogiat, mille kaudu saab tuvastada kasutajate tegelikku käitumist, ning seda tehakse vaatluse meetodil, millele lisanduvad intervjuud. Ainelt tutvustavas juhendis on kirjas: „Teid ootab ees väga põnev ja „kastist välja“ uurimiskogemus ja võimalus näha raamatukogu teise pilguga.“ Vähem tähtsam ei ole ka missioon pakkuda oma uuringu najal raamatukogule ettepanekuid, kuidas seal asju veel paremaks muuta. Teisisõnu, uuringu abil saate raamatukogu kasutajasõbralikumaks muuta“ (Plüschke-Altöf, 2023). Tudengid moodustasid aine ajal uurimisrühmad ja keskendusid kindlale uurimisteemale, st raamatukogu välja-valitud alale, kus neil tuli leida vastus küsimusele, millised on külastajate tarbijakäitumise mustrid.

2020. aasta uuring toimus kevadsemestril, mil algas Eestis COVID-19 kriis ja raamatukogu oli mõned nädalad suletud ning seejärel vaid osaliselt avatud. Kriisist tulenevalt polnud võimalik teha vaatlusi ja tudengid lahendasid ülesande intervjuudena. Uuring viidi läbi kümnes rühmas, igas 5–6 inimest. Kokku intervjueriti 304 lugejat individuaalselt

või fookusrühmas. 2020. aasta üldised tulemused näitasid, et raamatukogu teenuseid ja võimalusi teatakse suhteliselt vähe. Tehti ettepanekuid parendada teenuseid, mis raamatukogus juba olemas olid. Enamik töödest välja tulnud soovitusi olid keskendunud asjadele, mis raamatukogus on halvasti. Hea oli siiski tõdeda, et kuigi uuringule vastanud külastasid raamatukogu suhteliselt vähe, oli enamus neist siiski raamatukogus käinud.

Lähtuvalt 2020. aasta uuringus välja toodud parendusettepanekutest tehti raamatukogus ka mitmeid muudatusi. Probleemiks on olnud garderoobikapid. Et külastajatel oleks võimalik valida kahe erineva lukustussüsteemi vahel, lisati mündiga suletavate ustega kappide kõrvale ka koodiga avatavad kapid. See on omakorda toonud uue probleemi – külastajad ei mäleta, millisesse kappi nad oma riided jätsid või mis koodi nad kapile panid.

Uuringu tulemusena selgus samuti, et külastajad sooviksid rohkem videoid raamatukogu teenuste kohta. Ärgitatuna öeldust valmisid näiteks raamatukogu tutvustuse ja E-kataloogi ESTER tutvustuse videod. Uuringus osalejad arvasid, et raamatukogu võiks uutele lugejatele teha tutvustavaid ringkäike veelgi rohkem. 2022. aasta sügisel pakkus raamatukogu esmakursuslastele 50 erinevat tuuri ja loengut, kus osales üle 700 tudengi, kellest 180 olid välismaalased.

Näitusesaali uurinud rühm tõi välja, et üldiselt ei olda teadlikud näitustest ja näitusesaali olemasolust ja tehti ettepanek, et näitused võiksid alata juba

väljaspool näitusesaali ning nende kohta võiks info olla ka mujal maja peal. Veel sooviti rohkem noorte endi tehtud näitusi. Selles valguses toimuski Harry Potteri näitus (hõlmas kogu maja) ja aja-kirjanduse näitus (algas juba fuajeest ja jätkus valges saalis, kuhu pandi ajalehtedest meisterdatud kujud). Korduvalt on raamatukogus olnud Kõrgema Kunstikooli Pallas ja gümnaasiuminoorte väljapanekud.

Mitmest uuringust kerkis esile probleem, et raamatukogu fuajee on külm, kasutajavaenulik, ebasõbralik ja näha pole majajuhti. Koostöös disainibürooga Velvet on nüüdseks valminud raamatukogu fuajeele uus, kasutajasõbralik kontseptsioon, millega raamatukogu algab juba fuajeest, mõnusast kohtumispaigast. Loodetavasti saab see teoks lähiajal.

2020. aasta uuringust tuli ka vahvaid, ent mitte alati realiseeritavaid ideid, näiteks sooviti raamatukokku sauna, kõrgemat temperatuuri, teist tagastusautomaati ja vähem kaja. Lisaks leidsid mõned vastajad, et punased lillepotid maja peal on väga häirivad ning sulgemismuusikat korratatakse liialt.

2022. aastal toimus järjekordne uuring, mille tegid sel korral magistrandid. Kõik üheksa uurimiserühma viisid läbi nii vaatlused kui ka intervjuud. Kokku uuriti 700 inimest ja tehti veel kolm osalus- ja kaks enesevaatlust ning 160 intervjuud.

Magistrandid lähenesid teemale väga eripalgeliselt, üks huvitavamaid ülesandelahendusi oli suure saali tajukaardi tegemine, mis pandi kokku fookusrühma intervjuudest ja pildimaterjalidest, mida autorid kogusid. Tajukaardiga anti edasi enim

Joonis. Tajukaart (Kivi, Nõmm, Puh, 2022).

kasutatud ja vähim kasutust leidnud kohad suures saalis, selgusid ka lemmik istumiskohad ja rühmatööruumid.

Fuajeed uurinud töörühm soovitas paremat info-stendi, garderoobikappide eri värvi vahetamiseks, majajuhti, snäki- ja joogiautomaati, infot ruumis lubatud tegevuste kohta, vaipu akustika parandamiseks ning garderoobikappide lukustussüsteemi, mis ei nõuaks müüdi kasutamist.

Lugemissaalide töörühma soovitusel teenuse parandamiseks olid: ESTER-i otsinguarvutitele selgemad ja paremini märgatavamad viited; ESTER-is omakorda selge viide majaplaanile; samuti sooviti viitade süsteemi loogika selgitust ja kohaviida märkimist raamatu seljale, et raamatuid ei peaks riulist otsides välja tõmbama.

Majasisese viidastamise kohta tehtud ettepanekud olid: fuajeesse üldine majaplaan, paremini nähtavad rühmatööruumide nimed, lugemissaalidesse juhatavad erinevate värvidega rajad põrandal. Lugemissaalide suunaviitades soovitakse värvide ja numbrite kasutamist. Samuti toodi välja, et palju on info üleküllust ja suunaviitade juurde ei tohiks lisada teavet, mis tähelepanu endale tõmbab.

Suure saali töörühm pakkus välja sisustuselementide lisamist, mis aitaksid vähendada ruumis kõla ja samas suurendada privaatsust (taimed, riiulid, vaheseinad) ning sooviti ka võimalust muuta laudade paigutust, et küllastajate vajadustest lähtuvalt lihtsustada ja parandada individuaal- või rühmatöö tegemist.

Tudengite 2022. aasta ettepanekutest läksid kohe käiku mõned kiiresti ja lihtsasti tehtavad asjad, näiteks kohviautomaadi kõrvale fuajees hankisime snäkiautomaadi, kust saab kiireks kehakinnituseks midagi kaasa haarata, eriti ajal, kui kohvik on suletud.

Raamatukogu väljapääsu ees on nüüd märgistatud suitsuvaba ala, et lugejad saaksid raamatukokku siseneda värsket õhku hingates.

Ühe rühmatöö soovitustel kuvatakse keelevalik laenutusautomaadi ekraanil lippudena, ID-kaardi viide on nähtaval kohal ja tuleatakse meelde ID-kaardi eemaldamist. Täiendati ka laenutusautomaadi kasutusjuhendit.

Raamatukogus arutati mitmeid teisi ettepanekuid, kuid need on jäänud ootele või leiavad lahenduse lähitulevikus.

2023. aasta uurimisprojektid viidi läbi kaheksa kaheksaliikmelise rühmaga. Teemad jaotati järgnevalt: küllastamise harjumused, abiotsimise kogemus, suuna viidad, valge saal, eelistatavad kohad, lugemissaalid, infootsimise teekond ja fuajee. Projektide esitamise tähtaeg oli 20. detsember ja tulemusi esitleti raamatukogus 2024. aasta jaanuari alguses.

Kokkuvõttes on raamatukogu saanud teenuste ja keskkonna kohta väärtuslikku tagasisidet suurelt hulgalt kasutajatelt, kelle uurimiseks raamatukogul puudub ressurss, samas on tulevased majandusteadlased loodetavasti saanud huvitava kogemuse tulevikus ja leidnud tee ka Tartu Ülikooli raamatukokku.

Kirjandus

Kivi, M., Nõmm, H., ja Puh, K. (2022). Tartu Ülikooli raamatukogu küllastajate tajukaart. Uurimisprojekti raport. Tartu Ülikooli majandusteaduskond.

Plüschke-Altöf, B. (2023). SVMJ.04. 021 (SÕ KAMA) Uurimis- ja analüüsimeetodid majanduses. Uurimisprojekti juhend, Tartu Ülikool.

